

Minna Laukkanen

Uutispommittaja vai rampa ankka?

Tutkijoiden roolista mediassa

Suomen tiedetoimittajain liitto ja Mediakasvatusseura järjestivät yhdessä Nuorisotutkimusseuran kanssa koulutusseminaarin tutkijoiden ja median edustajien suhteesta. Tutkijat, toimittajat ja opiskelijat kävivät leimuavaa dialogia, miten tutkimus ja tutkija näkyvät medioissa. Keskusteluissa paneuduttiin tutkijoiden ja median edustajien erilaisiin tavoitteisiin sekä eettisiin vastuisiin.

Pitäisikö tutkimusta tekevillä olla oma mediastrategia? Miten tutkijan pitäisi esiintyä mediassa? Tutkimusjohtaja **Leena Suurpää** puhui Nuorisotutkimusverkoston mediastrategiasta, jotta erityisesti voitaisiin huomioida monitieteisen ja monikenttäisen tutkimusyhteisön tarpeita. Nuorisotutkimuksen tutkimusaiheet näkyvät yhteiskunnallisessa uutisoinnissa ja keskustelussa.

Tutkija **Veronika Honkasalo** sanoi uuden ilmiön olevan se, että tutkijan nimi mainitaan vaikkapa verkon keskustelupalstoilla sellaisissa yhteyksissä, joihin tutkija ei itse haluaisi liittyä tai voi itse vaikuttaa. Tai jos tutkija puhuu vaikeista asioista, vaikkapa rasismista,

voi tutkija saada itsekin vihapuhetta ja törkyä niskaansa.

– Meillä tutkijoillakin pitäisi olla puhevapaus. On käynyt niinkin, että niin sanottua kansan mielipidettä haetaan lehden keskustelupalstoilta ymmärtämättä asioiden yhteyksiä tai tarkistamatta niiden totuusarvoa, sanoi **Honkasalo**.

Tarinoikaa!

Joskus tutkijat ja media käyttävät liian vaikeata kieltä ja siitä Yrittäjänäisten Keskusliiton toimitusjohtaja **Heli Järvinen** antoikin sapiskaa:

- Tutkijat ja toimittajat, käyttäkää suomen kieltä, älkääkä hienostelevat sivistyssanoilla. Suhteuttakaa myös käytännönne luvut johonkin ymmärrettävään ilmiöön.
- Tutkijat, kaivakaa tutkimuksestanne esiin tarina! Etsikää tarinaan myös esimerkkikasvot ja tarjotkaa niitä tarinoita rakastavalle medialle.
- Keksikää juttuun seksiä, huumeita ja rock'n'rollia, jos näyttää, että tärkeät tutkimustulokset eivät muuten pääse esiin.

1. Tomi Kiilakoski ja Arja Paananen 2. Ami Assulin 3. Mikko Salasuon muistiinmerkontöjä. 4. Veronika Honkasalo Kuvat: Minna Laukkanen

Vastuullista viestimistä

Tilaisuudessa puhuttiin paljon vastuusta. Joskus media lähestyy aiheita tutkimustietoa edellä ja onnistuu aiheen käsittelyssä. Ammattitaitoisten toimittajien osaamista arvostetaan. Eri toimittajat rakentavat jutun eri tavoin ajankohtaisesta aiheesta. Joskus jutut tehdään kiireisissä toimituksissa riippumatta siitä, tuleeko tutkijalta tutkimusnäkökulmaa juttuun tai ei. Tutkijan yhteiskunnallinen vastuu ja huolellisuus voi silti estää jatkossa vääran tiedon monistamisen. Toisaalta tutkijoiden työ harvoin näkyy mediassa. Tutkija eliminoidaan.

Ilta-Sanomien toimittaja **Arja Paananen**, jonka valelääkäreitä käsitellyt juttu valittiin viime vuoden parhaaksi jutuksi ja sai Bonnierin Suuren journa-

listipalkinnon, keskusteli *Tekniikka ja talous* -lehden toimittajan **Helena Raunion** ja päihdetutkija **Mikko Salasuon** kanssa suomalaisesta kuntodoping-tutkimuksesta ja siitä, miten he lähtisivät tekemään juttua tutkimuksesta.

Helena Raunion mielestä tutkijalta olisi hyvä kysyä johtopäätöksiä, koska fakta-analyysin pohjalta on helpompi rakentaa juttua.

– Kuntodopingin ongelma oli kansanterveydellisesti pienempi kuin oletettiin, oli tutkimuksemme yksi tulokista, sanoi Salasuo.

– Jos yksi prosentti ei ole kansanterveydellinen ongelma, niin onhan se Mikkelin väkiluvun verran, ketkä ovat kuntodopingia kokeilleet, lisäsi Paananen.

– Tuomalla tiettyjä ongelmia keskusteluun syyttää myös kansalaisia kes-

kustelemaan virittävän valistuksen hengessä, lisäsi Salasuo.

Bonnierin Suuren journalistipalkinnon Ylen *Silminnäkijä*-ohjelman toimittaja **Ami Assulin** ja hänen palkittu juttunsa *Kouluampujaksi leimattu* hyödynsi tarinaa.

– Olen lukenut taustalle kouluampumistutkimuksia, mutta lähdin tekemään juttua oikeiden ihmisten kautta, sanoi Assulin.

– Nuorekin on oikeus tulla kuulukseksi, mutta sen pitää tapahtua nuorta kunnioittaen. Media toimii nyt. Tutkijalla on enemmän aikaa pohtia savenalintoja ja tehdä eettistä harkintaa, pohti nuorisotutkija **Tomi Kiilakoski**.

Kirjoittaja on nuorisotutkimuksen verkkokanava Kommentin päätoimittaja ja tiedetoimittaja.

Ohjeita tutkijalle mediassa + Toimittajan ohjeet tutkijoille

Ohjeita tutkijalle mediassa

Mikko Salasuo Uutispommi! Tutkija mediassa -seminaarissa.

1. Tutkija ei tee moraalisia tulkintoja, jos tutkimustulokset eivät niitä todista.
2. Tutkija, kysy itseltäsi: Kuuluuko tämä aihe minulle? Ja jos ei, ohjaa oikealle tutkijalle – auta toimittajaa löytämään oikea asiantuntija. Mieti myös, onko media/foorumi hyvä ja oikea? Toimittajan ja tutkijan yhteinen etu on tehdä mahdollisimman hyvä juttu.
3. Pyydä juttu tai sitaatit aina nähtäväksi. Vetoa eettisiin ohjeisiin.
4. Jos olet epävarma, kysy ohjaajaltasi/mentoriltasi toinen mielipide.
5. Tarjoa myös muuta aiheen kannalta relevanttia tietoa ja lähteitä, joita toimittaja voi hyödyntää.
6. Jos sinulta kysytään mielipide epämääräisistä tutkimuksista, ilmoita toimittajalle selkeästi lähdekriittisyyden tarpeesta.
7. Mieti ennakkoon 1–3 asiaa, jotka ovat mielestäsi teeman kannalta ehdottoman tärkeitä. Kun esität argumentin, aseta itsesi myös lukijan/kuulijan/katsojan rooliin: mitä hän haluaisi seuravaaksi asiasta tietää.
8. Jos toimittaja tuntuu etsivän tukea vain omalle näkökulmalleen, uskalla olla kriittinen ja kysyä tarkemmin, mikä on uutisen kärki ja miten se tullaan esittämään.
9. Kysy, mikä on positiosi jutussa – vastapuhuja, tulkit-sija, kontekstualisoija yms.
10. Hyvä yhteistyö auttaa niin toimittajia kuin tutkijoita.

Toimittajan ohjeet tutkijoille

Helsingin Sanomien toimittaja **Heli Suominen** & tiedetoimittaja **Helena Raunio** Uutispommi! Tutkija mediassa -seminaarissa.

1. Tutkijat suhtautuvat lehtijuttuihin kuin ne olisivat tieteellisiä artikkeleita. ”Elämäntyö parissa tuhannessa merkissä” voi tuntua tutkijasta epämukavalta, mutta uutisen pitää olla tiivis.
2. Toimitus elää tässä ja nyt. Tieto voi vanhentua parissa vuodessa.
3. Toimituksessa tehdään monia juttuja yhtä aikaa, joten emme voi keskittyä vain yhteen asiaan.
4. On tutkijoita yliopistoissa ja ”tutkijoita” yrityksissä. Toiset ajavat omaa asiaansa.
5. Toimittaja harvoin lukee tutkimukset lävitse. Tiivistelmällä tehdään monet jutut.
6. Lähettäkää tutkimus etukäteen toimitukseen luettavaksi.
7. Toimittajalla on lyhyt aika käytettävänä ja hän pyrkii palvelemaan lukijoitaan – vaikka raflaavilla otsikoilla.
8. Tiedotteen tiedot olisi hyvä olla konkreettisia, jotta ne aukeavat toimittajille.